

АГРОПРОМИСЛОВА ПОЛІТИКА
AGROINDUSTRIAL POLICY

УДК 338.43

doi: <https://doi.org/10.15330/apred.2.21.52-59>

Левандівський О.Т.

**ІНВЕСТИЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ КОРМОВИРОБНИЦТВА В СУЧАСНИХ
УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ**

Карпатський (Прикарпатський) національний університет
імені Василя Стефаника,
Міністерство освіти і науки України,
кафедра фінансів,
вул. Шевченка, 57, м. Івано-Франківськ,
76018, Україна,
тел.: 0342752351,
e-mail: omelyant@ukr.net,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5819-8377>

Анотація. У статті досліджується кормовиробництво з позиції товарного виробництва. Проведено аналіз досвіду розвинених країн світу щодо означеної проблематики з метою його подальшої імплементації в українських умовах. Актуальний стан товарного кормовиробництва в Україні характеризується нагальною потребою в залученні інвестиційних ресурсів та адаптації світових практик розвитку даної галузі. У розвинених економіках кормовиробництво функціонує як відокремлена промислова сфера, що базується на застосуванні прогресивних технологій виробництва, заготівлі, зберігання та логістики. З огляду на це, сучасне товарне кормовиробництво в Україні потребує розробки інвестиційної стратегії як комплексної системи довгострокових цілей інвестиційної діяльності, детермінованих загальними завданнями розвитку галузі та інвестиційною парадигмою, а також визначення оптимальних шляхів їх досягнення з урахуванням досвіду високорозвинених країн.

Встановлено значущу роль розробки інвестиційної стратегії у забезпеченні ефективної динаміки кормовиробництва, що дозволяє вирішити наступні завдання: забезпечення механізму реалізації довгострокових стратегічних та інвестиційних цілей майбутнього економічного і соціального розвитку галузі; оцінка інвестиційних можливостей та максимізація використання інвестиційного потенціалу; ініціювання нових інвестиційних можливостей; мінімізація негативного впливу непередбачуваних змін зовнішнього інвестиційного середовища; формування базисних критеріїв відбору релевантних інвестиційних проєктів та фінансових інструментів інвестування; створення передумов для стратегічної трансформації організаційної структури функціонування галузі товарного виробництва кормів. Водночас, товарне кормовиробництво має орієнтуватися на сучасні глобальні тенденції, враховуючи екологічні імперативи, зокрема перевагу слід надавати органічному товарному кормовиробництву. Товарне кормовиробництво охоплює цикли виробництва, зберігання, пакування та транспортування кормів, що визначає відповідні сфери інвестування.

Ключові слова: Інвестиційний потенціал, інвестиційна стратегія, Інвестиційний клімат, кормовиробництво, світова практика, сільське господарство

INVESTMENT POTENTIAL OF FEED PRODUCTION IN MODERN ECONOMIC CONDITIONS

Vasyl Stefanyk Carpathian (Precarpathian) National University,
Ministry of Education and Science of Ukraine,
Department of finance,
Shevchenko str., 57, Ivano-Frankivsk,
76018, Ukraine,
tel.: 0342752391,
e-mail: omelyant@ukr.net,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5819-8377>

Abstract. The article examines feed production from the perspective of commodity production. The experience of developed countries of the world on the specified issues is analyzed with the aim of its further implementation in Ukrainian conditions. The current state of commodity feed production in Ukraine is characterized by an urgent need to attract investment resources and adapt world practices for the development of this industry. In developed economies, feed production functions as a separate industrial sector, based on the application of advanced technologies of production, procurement, storage and logistics. In view of this, modern commodity feed production in Ukraine requires the development of an investment strategy as a comprehensive system of long-term investment activity goals, determined by the general objectives of the industry development and the investment paradigm, as well as the definition of optimal ways to achieve them, taking into account the experience of highly developed countries.

The significant role of the development of an investment strategy in ensuring the effective dynamics of feed production has been established, which allows solving the following tasks: ensuring a mechanism for implementing long-term strategic and investment goals for the future economic and social development of the industry; assessing investment opportunities and maximizing the use of investment potential; initiating new investment opportunities; minimizing the negative impact of unforeseen changes in the external investment environment; forming basic criteria for selecting relevant investment projects and financial investment instruments; creating prerequisites for the strategic transformation of the organizational structure of the functioning of the feed production industry. At the same time, feed production should be oriented towards modern global trends, taking into account environmental imperatives, in particular, preference should be given to organic feed production. Feed production covers the cycles of production, storage, packaging and transportation of feed, which determines the relevant areas of investment.

Keywords: Investment potential, investment strategy, Investment climate, feed production, world practice, agriculture

Вступ. Однією з ключових відмінностей кормовиробництва, особливо товарного, від інших секторів економіки є його низька прибутковість. У зв'язку з цим, товарне кормовиробництво не може самостійно конкурувати з промисловістю і потребує певної підтримки для забезпечення належних умов функціонування.

На відміну від безпосереднього вирощування кормів, товарне кормовиробництво вирізняється більшою гнучкістю та здатністю оперативно адаптуватися до ринкових умов, особливо на етапах зберігання, пакування та транспортування. Процес же вирощування кормів не може швидко реагувати на зміни через фіксованість посівних площ та природні обмеження земельних ресурсів. Крім того, товарне кормовиробництво стикається з проблемами повільного оновлення зношених основних засобів, значною різницею в цінах між продукцією та ресурсами, тривалим часовим проміжком між витратами та отриманням готової продукції, а також іншими специфічними особливостями.

Не дивлячись на певні проблеми та труднощі, аналіз діяльності низки вітчизняних підприємств засвідчує економічну ефективність товарного виробництва кормів. У зв'язку з цим, зазначена сфера є інвестиційно привабливою та потребує подальших досліджень щодо її розвитку. Водночас, існує потенціал для залучення інвестиційних ресурсів міжнародних організацій у розвиток товарного кормовиробництва не дивлячись на воєнний стан.

Постановка завдання. Основними завданнями дослідження є: вивчення сучасних світових тенденцій у сфері комерційного виробництва кормів для тварин з метою подальшого розроблення стратегії його вдосконалення в Україні; визначення найбільш перспективних напрямів для інвестицій у галузь кормовиробництва на основі світового досвіду; сприяння впровадженню новітніх технологій та інтеграції вітчизняного ринку кормів у міжнародний.

Питання інвестиційного потенціалу кормовиробництва в сучасних умовах господарювання досліджували українські науковці: Н. Спринчук, І. Воронецька, О. Кравчук, І. Петриченко [1], І. Яців, С. Темненко [2], І. Черевко [3], Л. Степасюк, Лопанчук А [4], М. Ібатуллін [5], І. Воронецька, Н. Юрчук [6], О. Корнійчук, Л. Антипова, Т Манушкіна [7] та інші.

З іншого боку, варто підкреслити, що стратегії інвестування в розвиток виробництва кормів, а також аналіз досвіду провідних країн у цій галузі, ще потребують глибокого вивчення та розкриття. Таким чином, це дослідження є важливим як з теоретичної, так і з практичної точок зору, і залишається актуальним завданням.

Результати. Незважаючи на труднощі, включаючи пташиний грип, кліматичні коливання та економічну невизначеність, світове виробництво кормів у 2024 році продемонструвало зростання на 1,2%, досягнувши 1,39 млрд тонн [8].

Аналіз глобальних даних про виробництво та ціни на корми, отриманих у співпраці з профільними асоціаціями та офіційними джерелами, дає змогу скласти повне уявлення про світову кормовиробничу галузь і є важливим індикатором для всього тваринництва, демонструючи ключові тенденції за видами тварин, регіональні виклики та потенційні можливості для розвитку.

Китай знову очолив список найбільших виробників кормів із показником у 315 млн тонн у 2024 році, хоча це на 2% менше 2023 року. Водночас інші країни з першої десятки збільшили обсяги виробництва кормів у річному порівнянні. Серед них: США (269,6 млн тонн, +0,68%), Бразилія (86,6 млн тонн, +2,43%), Індія (55,2 млн тонн, +4,56%), Мексика (41,4 млн тонн, +1,38%), росія (38,4 млн тонн, +8,53%), Іспанія (35,9 млн тонн, +1,46%), В'єтнам (25,8 млн тонн, +3,41%), Туреччина (24,5 млн тонн, +4,83%) та Японія (24,2 млн тонн, +0,14%). Сумарно на ці десять країн припадає майже дві третини світового виробництва кормів [8].

Не дивлячись на те, що Африка та Близький Схід показали найвищі темпи зростання виробництва кормів (на 5,4%, досягнувши 95,5 млн тонн), їхній початковий рівень був нижчим, ніж в інших регіонах. Це зростання стало можливим завдяки збільшенню попиту на комерційні корми для різних видів тварин. Проте, на Близькому Сході розвиток виробництва м'яса птиці та яловичини стримується такими проблемами, як нестача водних ресурсів та висока вартість імпортованих поставок.

Азійсько-Тихоокеанський регіон, незважаючи на лідерство у виробництві кормів (533,1 млн тонн), зафіксував майже відсоткове падіння за рік. Головними причинами цього є негативні тенденції в Китаї, екстремальні погодні умови, надлишок пропозиції на ринку та наявність дешевших альтернативних кормів, що перешкоджають розширенню виробництва.

У Північній Америці, яка є другим за величиною виробником кормів (290,7 млн тонн), спостерігалось незначне зростання (0,6%) завдяки збільшенню виробництва яловичини, птиці та свинини. Однак цей позитивний ефект був частково знівельований наслідками пташиного грипу серед курей-несучок та індиків, а також відсутністю зростання у сфері аквакультури.

Збільшення виробництва кормів для свиней, великої рогатої худоби та риби сприяло загальному зростанню виробництва кормів у Європі на 2,7% (до 267,8 млн тонн). Тим не менш, подальший розвиток буде стримуватися структурними обмеженнями, зокрема політикою сталого розвитку та тенденцією до скорочення поголів'я худоби.

Друге місце за темпами зростання виробництва кормів у 2024 році посіла Латинська Америка, де обсяги зросли на 3,6% і сягнули 198,4 млн тонн. Це пов'язано із значним підвищенням попиту на м'ясо птиці, свинину та яловичину, а також сприятливою кон'юктурою на зовнішніх ринках. Океанія, хоч і є найменшим регіоном за обсягами виробництва кормів, також показала позитивну динаміку, збільшившись на 2,5% до 11 млн тонн. Доречно зауважити, що зросло виробництво кормів для птахівництва, м'ясного та молочного скотарства, тоді як у галузях свиначства та аквакультури відбулося скорочення. Лідерами зростання стали корми для бройлерів (385,4 млн тонн) та несучок (173,3 млн тонн), частка яких у світовому виробництві кормів є найбільшою. Бройлерна галузь отримує переваги від подорожчання червоного м'яса, що підвищує попит на більш доступну курятину в Азійсько-Тихоокеанському регіоні та Латинській Америці. Зростання доходів населення також сприяє збільшенню споживання в Африці. Незважаючи на ризики, пов'язані з пташиним грипом, очікується подальше помірне зростання виробництва кормів для бройлерів завдяки їхній цінній привабливості та експортним можливостям.

Галузь виробництва яєць стикається з проблемами, що відображаються у низькому темпі зростання кормів для несучок (1,4%). Серед ключових факторів – руйнівний вплив пташиного грипу та надлишок продукції на деяких ринках. Слід звернути увагу на значне скорочення виробництва в Північній Америці через хвороби, що призвело до зменшення поголів'я, тоді як Латинська Америка та Африка продемонстрували зростання. Тому, для мінімізації збитків від пташиного грипу та забезпечення подальшого розвитку світового виробництва яєць важливими є розробка вакцин та вдосконалення заходів біобезпеки.

У 2024 році світове виробництво кормів для свиней зазнало спаду на 0,6%, досягнувши 369,2 млн тонн. Динаміка цього сектору визначалася успішністю відновлення виробників у різних регіонах після епідемій африканської чуми свиней, а також експортним попитом, завдяки якому Європа та Латинська Америка змогли відновити втрачені обсяги. Тому, прогнози щодо майбутнього виробництва кормів для свиней є найбільш стриманими порівняно з іншими галузями кормовиробництва.

Також у 2024 році світовий ринок відзначився значним зростанням виробництва кормів для молочної худоби (на 3,2% до 165,5 млн тонн) завдяки сприятливим факторам, таким як активний споживчий попит та вигідні ціни на молоко, а також через перехід до інтенсивнішого ведення господарства. Водночас, у Північній Америці обсяги виробництва залишилися стабільними. Отже, спостерігається зростання світового молочного сектору, незважаючи на наявні виклики, серед яких хвороби тварин та нестабільність погодних умов.

Доречно зауважити, що спостерігалось збільшення виробництва кормів для яловичини на 1,8% (до 134,1 млн тонн), що є відображенням загальносвітової тенденції до зростання. Нестача кормів у деяких регіонах Північної Америки, Латинської

Америки та Австралії призвела до більшої залежності виробників яловичини від комерційних кормів.

Узагальнюючи, можна підсумувати, що оскільки сільське господарство в усьому світі вважається економічно слабкою ланкою національної економіки, держави в розвинених країнах активно його підтримують. Для цього вони застосовують широкий спектр економічних та фінансових заходів, таких як дотації, компенсації, податкові пільги, зниження тарифів, страхування та кредитування. Ця постійна та стабільна підтримка менш монополізованого аграрного сектору здійснюється за рахунок перерозподілу доходів з більш монополізованої промисловості. Завдяки цьому не лише задовольняються потреби населення в продовольстві, навіть у країнах з високою щільністю населення (наприклад, Китай, Японія, країни Західної Європи), а й створюються можливості для значного експорту сільськогосподарської продукції, що гарантує продовольчу безпеку цих країн. У розвинених країнах, особливо в Європейському Союзі, існує потужна інституційна структура, яка регулює надання, використання та контроль аграрних субсидій. Ефективність цієї системи забезпечується якісними інститутами, що сприяють не лише підтримці виробництва кормів, а й захисту суспільних інтересів та забезпеченню стабільності макроекономічних відносин.

У країнах Європейського Союзу, які є членами тривалий час, інституційна структура надання державних субсидій налагоджена досить ефективно. Розглядаючи Фінляндію як приклад, можна побачити чітку п'ятирівневу систему підтримки фермерів. Сільські комуни приймають заявки, консультують та вносять дані до бази. Центри зайнятості та промислів контролюють комуни, моніторять розподіл субсидій та підтверджують виплати. Комісія з розгляду скарг забезпечує справедливість та рівний доступ до підтримки. Міністерство сільського та лісового господарства надає інструкції, консультує контролюючі органи та здійснює виплати. Нарешті, відділ сільського господарства парламентського комітету розробляє аграрну політику, зокрема щодо субсидій та співпраці з ЄС, а також аналізує звіти про перевірки.

Взаємодія між фермерами та державою побудована таким чином, що перед подачею заявки на підтримку фермер зважає власні вигоди та можливі втрати, оскільки отримані субсидії підлягають оподаткуванню. До того ж, для отримання допомоги фермер повинен надати супутникові знімки своїх земельних ділянок з їхніми кадастровими номерами, а також детальну інформацію про те, які культури будуть вирощуватися, яке насіння використовуватиметься та які агротехнічні методи застосовуватимуться. Ці дані зберігатимуться в державних базах і використовуватимуться для подальшого контролю за діяльністю господарства.

Державна підтримка аграріїв за кордоном відрізняються плановістю та розрахована на середньострокову перспективу. У Сполучених Штатах Америки аграрна політика визначається спеціальними Аграрними законами, які ухвалюються на період від п'яти до семи років. Процес підготовки нового такого закону займає в середньому три роки. Ініціатором пропозицій щодо змісту закону виступає Міністерство сільського господарства США, яке при цьому враховує інтереси та думки різних зацікавлених сторін, включаючи галузеві фермерські об'єднання, агробізнес, екологічні організації, науковців, представників сільських громад та платників податків. Аграрний закон детально регламентує політику державної підтримки сільського господарства США на середньострокову перспективу.

В Європейському Союзі Єдина аграрна політика (ЄАП) діє з 1962 року і базується на трьох ключових принципах: єдності ринку, спільному фінансуванні та преференціях для країн-членів ЄС. ЄАП ґрунтується на постійних загальних засадах, які періодично, раз на кілька років, переглядаються та коригуються у відповідь на зміни, що відбуваються на сільськогосподарських ринках Європи. У більшості розвинених країн

світу програми підтримки фермерів реалізуються через Міністерства сільського господарства і спрямовані на забезпечення стабільного зростання цін на сільськогосподарську продукцію та підвищення доходів фермерів. У США державні програми підтримки включають заходи з контролю за цінами та обсягами виробництва, прямі виплати фермерам, субсидування експорту та інші форми непрямой підтримки сільськогосподарських господарств. Впровадження цих заходів потребує значних фінансових витрат.

У Сполучених Штатах Америки для великих сільськогосподарських виробників, чий середній дохід до оподаткування за три роки перевищує 5 мільйонів доларів, умовою отримання субсидій є підтвердження того, що понад 75% їхніх доходів надходить саме від сільськогосподарської діяльності. Ці виплати здійснюються через Товарно-кредитну корпорацію.

В Європейських країнах, як уже згадувалось, у 1962 році було започатковано Єдину аграрну політику (ЄАП) з метою створення сприятливих умов для розвитку сільського господарства в цілому та кормовиробництва зокрема. Однак, у середині 1980-х років Європейський Союз зіткнувся з проблемою систематичного перевиробництва сільськогосподарської продукції та значних внутрішніх запасів, включаючи корми. Це стало підґрунтям для введення обмежень на максимальні річні обсяги бюджетних субсидій та активнішого використання ринкових принципів у формуванні цін.

У грудні 1999 року відбулася важлива реформа аграрної політики, результатом чого стало прийняття програмного документа "Agenda 2000". Ця програма окреслила основні напрямки подальшого реформування Єдиної аграрної політики країн-членів ЄС з метою її більшої орієнтації на ринкові механізми.

Основним завданням згаданого періоду було спростити аграрну політику та забезпечити рівні фінансові умови для всіх членів союзу.

Сільгоспвиробники, які вирощують кормові культури, можуть отримати дотацію, що становитиме 25% від площі, засіяної цими культурами.

Прямі виплати для східноєвропейських країн-членів ЄС спочатку становили 25% від рівня ЄС –15%, але передбачалося їх щорічне зростання на 5% до 2013 року. Розмір прямих виплат у нових країнах ЄС був різним: від 300 євро для невеликих фермерських господарств у Польщі до 40000 євро для великих агропідприємств в Угорщині та Чехії. Мінімальний рівень компенсаційних виплат у країнах ЄС складав 25 євро на гектар. Країни мали право встановлювати власні розміри виплат, але із застереженням, що середній платіж не повинен перевищувати 200 євро на гектар [8].

Для отримання прямих виплат у країнах ЄС фермери повинні були дотримуватися вимог щодо безпечності харчової продукції, гуманного ставлення до тварин та загальноприйнятих стандартів захисту довкілля. Однак головна мета реформи Єдиної аграрної політики полягала у відмові від підтримки окремих видів продукції та переході до прямих виплат.

У процесі реформування (ЄАП) Франція домоглася особливих умов для зернового сектору. Це означало, що 25% усіх виплат, призначених для підтримки виробників зерна (включаючи фуражне), становитимуть прямі виплати, а розмір субсидій залежатиме від урожайності зернових з одного гектара. Очікувалось, що в найближчому майбутньому пов'язані виплати для зернового сектору не перевищуватимуть 10%.

У Німеччині, як і в інших країнах Європейського Союзу, обсяг і характер державного регулювання сільського господарства значною мірою визначалися Єдиною аграрною політикою. В її межах регулювання було спрямоване на підтримку певного

рівня закупівельних цін, субсидування експортних поставок та обмеження виробництва окремих видів сільськогосподарської продукції.

Для забезпечення стабільних доходів фермерів та зростання конкурентоздатності аграрного сектору, розвинені держави (ЄС, США, Японія та інші) використовують практику встановлення гарантованих цін на основні сільськогосподарські товари. Їхня політика економічної підтримки аграрних виробників бере до уваги низку факторів, що впливають на ефективність їхньої діяльності. Серед них – несприятливі природно-кліматичні та економічні обставини, обсяги дотацій на інвестиції в модернізацію фермерських господарств і використання науково-технічних досягнень, а також додаткове фінансування окремих проєктів з удосконалення кормової бази, зрошувальних і осушувальних систем, поліпшення якості земель тощо.

Інвестиційна ситуація в Україні не сприяє необхідній технологічній модернізації кормовиробництва. Інвестиції спрямовуються переважно на застарілі виробництва, що посилює залежність від імпорту. Низька інвестиційна активність бізнесу є наслідком несприятливого інвестиційного клімату, який страждає від збройної агресії росії проти України, політичної нестабільності, макроекономічних проблем, неефективної правової системи, недостатнього накопичення капіталу, високого податкового тиску, слабо розвиненого фінансового ринку, високої вартості робочої сили та недостатньої підтримки експорту й інновацій. Серед ключових факторів, що негативно впливають на інвестиційний клімат, виділяються, знову-ж-таки воєнний стан, приховане безробіття, нездатність держави виконувати соціальні зобов'язання, відсутність дієвих механізмів банкрутства та захисту прав власності, високий рівень злочинності та низька якість виконання законодавства. Погіршення інвестиційного клімату пов'язане з надмірною політизацією економіки та негативними наслідками приватизації, коли пріоритет віддали швидкому збагаченню, а не розвитку виробництва. Для забезпечення стабільного конкурентного середовища необхідно щоб був мир у країні, забезпечити верховенство права, відкритість, прозорість, доступність інформації, рівність та захист прав власності. Вирішення проблем з недостатнім обсягом інвестицій та відтоком капіталу можливе лише через комплексне поліпшення всіх аспектів державної політики, що визначають інвестиційний клімат.

Висновки. Стимулювання інвестицій може бути досягнуто через такі раціональні заходи: зупинення воєнних дій; дерегуляцію та лібералізацію бізнесу, що сприятиме економічній свободі та руху капіталу; удосконалення процедур щодо корпоративних прав і банкрутства; спрощення процесів отримання дозволів і державної реєстрації; полегшення реєстрації земельної власності; посилення захисту інвестицій; запровадження пільгової підтримки інвестиційних проєктів, а також їх гарантування та страхування.

Для подальшого економічного розвитку України ключовим є вивчення та впровадження позитивних практик іноземних держав, зокрема Китаю, країн Західної Європи (Чехії, Угорщини, Польщі), Грузії та Азербайджану, у сфері інвестування в основний капітал з урахуванням специфіки української економіки.

1. Спринчук Н. А., Воронецька І. С., Кравчук О. О., Петриченко І. І. Світова практика підтримки розвитку товарного кормовиробництва. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 23. С. 71-78. URL: <http://www.investplan.com.ua/?op=1&z=7237&i=10> (дата звернення: 12.04.2025).
2. Яців І.Б., Темненко С.М. Формування кормової бази як чинника розвитку тваринництва у сільськогосподарських підприємствах. *Агросвіт*. 2020. № 16. С. 24–31. URL: <http://www.agrosvit.info/?op=1&z=3279&i=3> (дата звернення: 12.04.2025).
3. Черевко І. Кормовиробництво і кормозабезпечення в умовах сучасних викликів – актуальні тренди та досвід Польщі. *Аграрна економіка*. 2022. Т. 15, № 1–2. С. 93–105. URL: http://agrarianeconomy.lnau.edu.ua/images/docs/ae_2022_15_1-2/AE-15_1-2_11.pdf (дата звернення: 12.04.2025).

4. Степасюк Л.М., Лопанчук А.А. Кормовиробництво як основний чинник ефективного розвитку галузі скотарства. *Економіка АПК*. 2016. № 4. С. 28–32. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/E_apk_2016_4_6 (дата звернення: 12.04.2025).
5. Ібатулін М. І. Кормозабезпечення, як основа ефективного свинарства в Україні. *Економіка та держава*. 2017. №10. С. 13–16. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/10_2017/5.pdf (дата звернення: 12.04.2025).
6. Воронєцька І.С., Юрчук Н.П. Бізнес-процеси кормового центру як основа відродження тваринництва України. *Корми і кормовиробництво*. 2023. № 95. С. 215–228. DOI: <https://doi.org/10.31073/kormovyrobnytstvo202395-20> (дата звернення: 12.04.2025).
7. Корнійчук О.В., Антипова Л.К., Манушкіна Т.М. Аналіз стану виробництва кормових культур на півдні України. *Корми і кормовиробництво*. 2021. № 91. С. 20–32. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/11670/1/6.pdf> (дата звернення: 12.04.2025).
8. Світове виробництво кормів зростає. URL: <https://ukragroconsult.com/news/svitove-vyrobnyctvo-kormiv-zrostaє/>. (дата звернення: 12.04.2025).

References

1. Sprynchuk, N. A., Voronetska, I. S., Kravchuk, O. O., and I. I. Petrychenko. “World practice of supporting the development of commodity feed production.” *Investments: practice and experience*, no. 23, 2020, pp. 71–78, www.investplan.com.ua/?op=1&z=7237&i=10. Accessed 12.04.2025.
2. Yatsiv, I.B., and S.M. Temnenko. “Formation of the feed base as a factor in the development of livestock farming in agricultural enterprises.” *Agrosvit*, no. 16, 2020, pp. 24–31, www.agrosvit.info/?op=1&z=3279&i=3. Accessed 12.04.2025.
3. Cherevko, I. “Feed production and feed supply in the face of modern challenges - current trends and experience of Poland.” *Agrarian Econom*, vol. 15, no. 1–2, 2022, pp. 93–105, agrarianeconomy.lnau.edu.ua/images/docs/ae_2022_15_1-2/AE-15_1-2_11.pdf. Accessed 12.04.2025.
4. Stepasyuk, L.M., and A.A. Lopanchuk. “Feed production as the main factor of effective development of the livestock industry.” *Economy of the Agricultural Industry*, 2016, no. 4, pp. 28–32. Vernadsky National Library of Ukraine, nbuv.gov.ua/UJRN/E_apk_2016_4_6. Accessed 12.04.2025.
5. Ibatullin, M. I. “Feed supply as the basis of effective pig farming in Ukraine.” *Economy and State*, no. 10, 2017, pp. 13–16, www.economy.in.ua/pdf/10_2017/5.pdf. Accessed 12.04.2025.
6. Voronetska, I.S., and N.P. Yurchuk. “Business processes of the feed center as the basis for the revival of livestock farming in Ukraine.” *Feed and feed production*, no. 95, 2023, pp. 215–228, <https://doi.org/10.31073/kormovyrobnytstvo202395-20>.
7. Korniychuk, O.V., Antipova, L.K., and T.M. Manushkina. “Analysis of the state of fodder crop production in southern Ukraine.” *Feed and feed production*, no. 91, 2021, pp. 20–32. dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/11670/1/6.pdf. Accessed 12.04.2025.
8. “World fodder production is growing.” Ukragroconsult, ukragroconsult.com/news/svitove-vyrobnyctvo-kormiv-zrostaє/. Accessed 12.04.2025.

Дата подання: 30.04.2025